

Combinatie organisch met mineraal is ideaal om te kunnen sturen'

Aandeel organische meststoffen groeit; voor volgende stap is regelgeving nodig

Er heeft door de jaren heen een verschuiving plaatsgevonden van voeding van alleen de grasmat naar voeding van grasmat en bodem.

Organo-minerale meststoffen zijn de nieuwe standaard, maar ook 100 procent organische meststoffen winnen terrein. Minerale meststoffen blijken nog steeds hun nut te bewijzen. Erik van Wijhe (ICL Group): 'Het gouden ei bestaat niet.'

Auteur: Karlijn Santi Raats

Bart van Kollenburg (Vos Capelle), Mark Timmerman (Progress), Peter Laan (DCM), en Erik van Wijhe (ICL Group) zetten de zaken op een rij.

'Organische meststoffen staan op zichzelf met hun voordelen. Ze zijn gemaakt uit reststromen en worden teruggebracht in de natuur, stimuleren het bodemleven, maken voeding goed opneembaar voor de plant en verbeteren vaak ook de structuur van een sportveld', zo trapt Bart van Kollenburg af. Hij plaatst echter direct een kanttekening: 'Maar het is niet zo dat alleen organische meststoffen duurzaam zijn! Dat is een misvatting die veel voorkomt. Gecoate of andere meststoffen, zoals meststoffen met natuurlijke grondstoffen, kunnen ook bijdragen aan goede en dus duurzame groeiomstandigheden voor de grasmat. Mits deze onder de juiste omstandigheden in de juiste hoeveelheden worden gestrooid en niet uitspoelen. De plant weet niet of hij een organische of minerale voedingsstof opeet. Organische meststoffen worden sowieso omgezet in minerale voeding door het bodemleven. Wij hebben ons productpakket opgesplitst in milieuvriendelijke traagwerkende meststoffen (VOSCA), gecoate meststoffen met een werkingsduur van drie tot negen maanden (ICL) en organische meststoffen (VOSCA, Headland en Marathon). We maken bewuste keuzes bij het adviseren van een productlijn.'

Dat gezegd hebbende, vervolgt Van Kollenburg: 'De interesse voor organische meststoffen neemt

wel toe.' Peter Laan van DCM knikt: 'Minerale meststoffen zijn in de sportveldenwereld zelfs al haast een no-go.' Mark Timmerman van Progress ziet ook een toenemende vraag. 'Er was altijd al een bepaald deel van de markt geïnteresseerd in hergebruik en duurzaamheid, maar er is nu een maatschappelijke trend. Wij zien de verkoop van zowel organische als organo-minerale meststoffen stijgen.' Geert Bakker, salesmanager Noord-Europa bij Marathon- en Melgreen-producent Olmix, ziet het verkoopvolume organische meststoffen met name stijgen in Aziatische landen. 'In Nederland neemt vooral in de golf- en sportveldensector de markt voor organo-mineralen, de Marathon-producten via de exclusieve distributeur Vos Capelle, sterk toe', zegt Bakker. 'Daarnaast is Olmix ook zeer actief met organo-minerale meststoffen in de retailmarkt.' Erik van Wijhe, werkzaam bij ICL Group als salescoördinator tuin en landschap, ziet naast een toenemende keuze voor organo-mineraal dat clubs en gemeenten bewust vragen om duurzame, gecoate meststoffen met een minimale uitspoeling. 'Beide soorten hebben hun voor- en nadelen', aldus Van Wijhe. Er zijn al aanbestedingen geweest waarbij 100 procent organische meststoffen een vereiste waren. Laan vernam van een bestekschrijver met wie hij onlangs om de tafel zat, dat organo-minerale meststoffen nu standaard zijn bij de

desbetreffende gemeente, vanuit de gedachte: circulair, optimale bodem en weerbare grasplant. Zowel Laan als Van Kollenburg en Timmerman stipt aan dat het onderscheid tussen (100 procent) organisch en organo-mineraal benadrukt moet worden. 'Deze stoffen worden vaak over één kam geschoren', klinkt het eensluidend. Van Wijhe grinnikt: 'Als er wordt geclaimd dat een organische meststof vier tot vijf maanden lang werkt, kun je je gerust afvragen of dat wel klopt.' Laan benadrukt: 'Men is in elk geval op de goede weg. Het aantal gemeenten dat voor 100 procent organisch kiest, neemt elk jaar toe.'

Kennis nodig

Timmerman: 'Met organische meststoffen kun je wat moeilijker sturen. Als je die inzet op sportvelden en golfbanen, moet je dus kennis hebben van het product en van de bodem waar je mee werkt.' Van Wijhe, voormalig Greenkeeper of the Year-genomineerde en nu werkzaam bij ICL Group, legt uit: 'Organische meststoffen worden niet direct opgenomen door de plant, maar deels omgezet door micro-organismen in de bodem. Hieruit komt voeding beschikbaar voor de plant en voor het bodemleven. Het bodemleven breekt op zijn beurt organisch materiaal dat in de toplaag zit af. De koolstof-stikstof-verhouding, zowel in dierlijke als plantaardige organische meststoffen, bepaalt hoe makkelijk

8 min. leestijd

de voedingsstoffen omgezet kunnen worden door het bodemleven, zodat de stikstof in een beschikbare vorm aanwezig is voor de plant. Grasresten worden door het bodemleven sneller omgezet dan cacaodoppen, koe- en kippenmest sneller dan veren- en beendermeel.

De ene organische meststof is de andere niet. Het product moet bij het doel en de bodem passen. Een boomkwekerij heeft andere behoeftes dan een green of sportveld. Van Kollenburg adviseert: 'Er zijn grondsoorten die de voeding teveel bufferen, waardoor die niet opneembaar is. Gebruik daarom op sportvelden en zeker op golfbanen organische meststoffen met een lage C/N-verhouding.'

Timmerman knikt: 'Organische meststoffen met een lage koolstof-stikstofverhouding activeren het bodemleven, vooral bacteriën. Er wordt dan jong organisch materiaal, maar ook vilt afgebroken en dat is gunstig bij het beheer van golfbanen en sportvelden. Met dit type producten worden als het ware zowel bodemleven als grasplanten gevoed en wordt aangestuurd op een bacteriedominante wortelzone.'

'Let ook op de fysieke vorm van de organische meststoffen', zo gaat Van Kollenburg verder. 'Minerale korrels verspreiden zich makkelijk en egaal. Maar organische meststoffen zijn in alle vormen verkrijgbaar. Een dure organische meststof onderscheidt zich onder meer van een goedkope door het type korrel. De makkelijke strooibaarheid van de meststof hangt af van de aanwezigheid van stof in de zak, de uniformiteit van de korrelgrootte, de vorm van de korrel (krumel, pellet of minikrumel) en onderlinge verschillen in het gewicht van de korrels.'

Grasgroei en bodemleven reageren ook sterk op het weer. 'Temperatuur en vocht zorgen voor schommelingen in de activiteit van het bodemleven en in de grasgroei', vertelt Timmerman. 'Ook daarom vereist de toepassing van organische meststoffen op golfbanen en sportvelden vakmanschap van de beheerder of de productgebruiker. We kunnen gelukkig steeds beter voorspellen wanneer de afgifte plaatsvindt en hoe de werking is. Wel blijft het met organische meststoffen lastig om snel te corrigeren.'

Van Kollenburg: 'Doorgaans starten organische meststoffen pas laat op vanwege de lagere voorjaartemperaturen. En de voedingsafgifte is niet zo strak geregeld als bij een minerale of gecoat

ORGANISCHE MESTSTOFFEN

Erik van Wijhe

ICL Group

meststof. Indien in een najaars- of wintermaand de temperaturen nog stijgen naar pakweg 15 graden, zoals dit jaar, en je de voedingsafgiftepiek niet kunt bewaken, kun je last krijgen van schimmel. Dit zijn zaken waar we ons bewust van moeten zijn; dan zijn ze in veel gevallen prima te accepteren. Niet alle organische meststoffen lenen zich voor greens, want daar wil je ongeveer elke drie weken bemesten en sterker met de bemesting kunnen sturen. Let bij de keuze op de opbouw van de stikstof, de C/N-waarde van het product en de oplosbaarheid van de korrel. Als je wél organische meststoffen op de green toepast, moet je weten dat ze in het voorjaar laat opstarten en in augustus beginnen met afbouwen.'

Ontwikkelingen

Er zijn plantaardige en dierlijke organische meststoffen. 'Er is een ontwikkeling gaande in de richting van 100 procent plantaardige meststoffen', vertelt Timmerman. 'Daarom hebben we dit jaar het product BioAgenasol geïntroduceerd. Alle grondstoffen daarvan zijn van plantaardige oorsprong, maar het ruikt niet onaangenaam. Ook hebben we de Rho-technologie geïntroduceerd, waarbij een organisch-minerale meststof wordt gecombineerd met planthormonen. In langlopende praktijkproeven is de toegevoegde waarde hiervan aangetoond.'

ICL zet in zijn organo-minerale lijn in op een natuurlijk mineraal: polyhaliet, dat kalium, magnesium en calcium bevat. Polyhaliet bevat

'Als je de afgelopen jaren niet hebt benut om je te verdiepen in organisch, heb je echt de trein gemist'

Peter Laan

DCM

mineralen die direct beschikbaar zijn voor planten, maar niet direct oplosbaar, dus gaan er minder voedingsstoffen verloren. Ook zet ICL in op een C/N-verhouding lager dan 2,5, met de Gronamic-serie voor verschillende toepassingen. Van Wijhe: 'Zo'n lage C/N-verhouding maakt mineralisatie van organische voedingsstoffen mogelijk zonder opsluiting of immobilisatie. De organische voedingsstoffen kunnen dus gemakkelijk worden omgezet in een beschikbare vorm voor opname door de plant.'

Op droogteschade wordt ook ingespeeld. Dit is de nieuwste ontwikkeling. Van Kollenburg over de organische meststoffen van Vos Capelle: 'Sinds 2018 voegen we aan onze organische VOSCA-meststoffen *wetting agents* toe met een werking van wel vijf maanden. Dat heeft voordelen in droge zomers. Vooral bij gemeenten is het spuiten van *wetting agents* nog geen gemeengoed, omdat die er vaak iemand voor moeten inhuren, juist op momenten dat onderhoudsmensen en vrijwilligers vrij zijn en er minder aandacht gegeven kan worden aan het veld. Als je de mat snel dicht wilt hebben, is het belangrijk om vocht te bufferen, zodat het in de top laag blijft en de medewerker of vrijwilliger minder hoeft te beregenen'. Sinds 2020 heeft Progress ook de Sport Prills, een organisch-minerale meststof waarbij een *wetting agents* aan de korrel is toegevoegd. 'Met name op droogtegevoelige sportvelden is dit product handig. Vaak heeft men daar niet de beschikking over de spuitbomen waarmee de vloeibare *wetting agents* op golfbanen worden gespreid', aldus Timmerman.

'Organische meststoffen worden doorgaans wat vaker gestrooid. Met dit product wordt zo ook voldoende *wetting agents* toegediend om in het groeiseizoen droogteschade te voorkomen. Het product kan ook gebruikt worden rondom het groot onderhoud in droge, warme perioden, om beter verzekerd te zijn van voldoende vocht voor de jonge kiemplanten.' DCM komt in het voorjaar van 2021 met een organische meststof met *wetting agents*.

Olmix heeft al jaren een patent op de *slow release*-technologie XSER (afgifte in zes tot acht weken), die wordt toegepast bij de Marathon-producten. Bakker: 'Marathon is een bewerking van organo-minerale samenstellingen die voedingsstoffen beschikbaar maken op het moment dat de bodem en de grasplant die nodig hebben. Door de combinatie van minerale meststoffen krijgt de plant geleidelijk voeding en wordt tegelijkertijd overmatige concentratie in de bodem voorkomen. De XSER-technologie verbetert dus de efficiëntie van de bemesting. De organische stof stimuleert een zeer actief bacterieel bodemleven. Dit geeft gezond, sterk en dicht gras, bestand tegen speeldruk. En dat is wat iedere greenkeeper wil, natuurlijk.' Naast producent van Marathon is Olmix een van de grootste en meest innovatieve producenten op het gebied van zeewierproducten (de vloeibare organische meststoffen van Melgreen). Algen bevatten ingrediënten met stimulerende eigenschappen voor zowel planten als microbiële flora in de bodem. De gebruikte rode algen (*Rhodophyta*) hebben een hoog gehalte aan

mineralen, sporenelementen en aminozuren. Melgreen werkt als groeibevorderaar voor het gras en als trigger van afweermechanismen tegen invloeden van buitenaf, zoals droogte, wateroverlast en viltopbouw. De vloeibare voeding via het blad helpt de plant beter te kunnen omgaan met deze stressvolle omstandigheden. De laatste ontwikkeling in de organische minerale meststoffen is dat Olmix sinds kort Marathon in eigen productie heeft en niet meer afhankelijk is van derden. Marathon Sport wordt in de eigen Olmix-fabriek in Nederland gemaakt, Marathon Golf in de Olmix-fabriek in Frankrijk. 'Andere noviteiten zijn er ook', vertelt Bakker. 'We hebben nieuwe, recyclebare zakken met een nieuw design. En Olmix heeft een andere korrel voor zowel de Marathon Golf-range (1 x 2 mm) als de Marathon Sport-range (3 x 3 mm). Deze korrel wordt beter opgenomen en is beter strooibaar. De nieuwe Marathon Sport-korrel lost ook beter op, waardoor er minder verlies optreedt bij het maaien.'

Laan: 'DCM heeft een heel productgamma van 100 procent organische meststoffen voor de tuinbouw, RHP-gecertificeerd. Hieronder vallen ook substraten voor verschillende teelten. Het is een kleine stap om deze producten ook beschikbaar te maken voor de sportvelden-, golfbanen- en hovenierssector. Daar zijn we al mee bezig. Ecor 2 en 3 zijn onlangs gepositioneerd in de markt. Ecor 3 heeft een NK van 12-3. Dit is dus vooral een stikstofmeststof die in het voorjaar op de green of op het sportveld wordt gebruikt. Ecor 2 heeft een NPK van 7-3-12 en bevat veel kalium. Deze wordt in het najaar op sportvelden en gazons toegepast. Met slechts twee producten kunnen greenkeepers, fieldmanagers en hoveniers het hele jaar door volledig organisch bemesten – het bewijs dat je niet dertig producten op voorraad hoeft te hebben.'

Van Kollenburg onderkent de positieve werking van *mycorrhiza* in vollegrondsteelten en in groeiplaatsen voor planten en bomen. Hij staat wel sceptisch tegenover de toevoeging ervan aan organische meststoffen voor sportvelden en golfbanen. 'Je zou ze met regelmaat moeten toepassen, omdat de bodem van sportvelden schraal is. Gezien de toepassingsfrequentie moet je concluderen dat *mycorrhiza* eigenlijk niet in dat klimaat wil zitten.'

Toekomst

Zal de minerale component in meststoffen ooit helemaal verdwijnen? Van Kollenburg: 'Ik denk

'Minerale korrels verspreiden zich makkelijk en egaal. Maar organische meststoffen zijn in alle vormen verkrijgbaar'

Bart van Kollenburg

Vos Capelle

 Mark Timmerman Prograss

 Geert Bakker Olmix

‘Mensen zijn vaak ongeduldig, maar organisch is een langetermijnfilosofie’

dat we organische meststoffen altijd zullen blijven combineren met andere, al dan niet gecoatete meststoffen. Op golfbanen en sportvelden wil men toch snel resultaat zien.’ Bakker knikt: ‘Ideaal daarvoor is een tussenvorm, tussen slow release en snel vrijkomende nutriënten in. De meeste organo-minerale producten in de markt zijn heel hoogwaardige producten. De organische 4-3-2,5-meststoffen zoals onze Farmers House-kippenmestkorrels zijn laagwaardigere producten, die vooralsnog vooral gebruikt worden door particulieren. De professionele markt is wat dat betreft een andere markt, die hoogwaardige meststoffen nodig heeft met een langdurige werking.’

Dat denkt Timmerman ook. ‘In de sportveldenwereld valt het groot onderhoud doorgaans in de droogste en warmste periode van het jaar, wanneer het bodemleven en de grasgroei niet optimaal zijn. Om de grasmat dan snel dicht te krijgen, wordt vaak gekozen voor minerale meststoffen of een combinatie van organisch en mineraal.’

‘Elk goed product begint met goed beheer’, aldus Van Wijhe. ‘Ik zeg altijd: maak gebruik van *the best of both worlds*. Zeker voor greens – in feite substraatteelt waar je idealiter een kas omheen zou moeten zetten. Als je vandaag aan een knop

voor de greens draait, moet er morgen effect zichtbaar zijn. Na de winter wil je inzetten op herstel van de greens. Als de luchttemperatuur 15 graden is en de bodemtemperatuur nauwelijks boven de 5 graden uit komt, is dat op zich een ideale situatie om het gras een eerste voeding te geven. Maar als je dan organische meststoffen strooit, gebeurt er niks, omdat het bodemleven nog niet op gang is. Daarom zul je rond de winterperiode altijd wat minerale meststoffen nodig hebben om op te starten. Na de opstart in het voorjaar, aan het begin van het groeiseizoen, zou je kunnen overschakelen op organische meststoffen. In het groeiseizoen wil je echter ook de groei kunnen voorspellen, omdat sterke grasgroei leidt tot zwak gras en dus tot grotere kans op ziektes en schade. Met organo-minerale meststoffen kun je wél sturen. Hiermee kun je prima uit de voeten in het groeiseizoen. In het najaar zou de toepassing van organische meststoffen eerder zorgen voor een explosie van schimmels, vooral gezien de wisselvallige temperaturen die we de afgelopen jaren hebben meegemaakt. Idealiter kom je de winter door met minerale meststoffen. De natuur wijst uit waar de omslagpunten liggen. Dat wisselt per seizoen.’ Organisch heeft ook voordelen, volgens Van Wijhe: ‘Als je het bodemleven van een green op gang kunt houden, hoeft je minder intensief te bewerken. Je hoeft bijvoorbeeld niet met dikke holle

pennen te prikken als je minder vilt hebt; dan volstaan vaste pennen.’

Timmerman verwijst naar de Melgreen-producten van Olmix, die via Vos Capelle worden verkocht: ‘Je ziet op golfbanen tegenwoordig vaak dat een minerale basis wordt bijgestuurd met vloeibare organische meststoffen, zoals zeewier.’ Er zijn volgens Timmerman ook ontwikkelingen op dit gebied rond grassappen. ‘In de praktijk moet je veel van een dergelijk product over het oppervlak strooien of spuiten, want de gehalten zijn relatief laag.’

Laan is het eens met Van Kollenburg, Bakker, Timmerman en Van Wijhe. Tegelijkertijd houdt hij de mogelijkheid open dat mensen anders gaan denken, meer in de richting van 100 procent organisch. ‘Ik verwacht dat zo’n nieuwe mindset deels het gevolg zal zijn van regelgeving. Net als in de tuinbouw zullen de regels in de toekomst worden aangescherpt.’ Hij sluit af: ‘Natuurlijk zien mensen bovengronds sneller verschil dan ondergronds. Maar als je alleen visueel blijft beoordelen, raak je nooit overtuigd van het belang van 100 procent organische meststoffen. Beheer met organische meststoffen is een langetermijnstrategie. Het is een proces van jaren om het bodemleven te stimuleren en daar de positieve effecten van te ervaren. De mens is vaak ongeduldig, maar 100 procent organisch is een filosofie die je moet omarmen en jaar in, jaar uit moet toepassen.’ Daar sluit Van Wijhe zich bij aan: ‘Iedereen is een beetje Green Deal-moe. Nu is dat hoofdstuk ook wel afgesloten, maar dat betekent niet dat onze aandacht moet verslappen. Alle golfbaan- en sportveldbeheerders hebben ruimschoots de tijd om zich voor te bereiden op de toekomst, wanneer mineralen wellicht verboden worden. Als ze dat niet doen, komen ze tegen die tijd al snel terecht in een oerwoud van producten, middelen en beloftes. Neem van mij aan: er bestaat geen gouden ei. Je moet oefenen, vlieguren maken met organisch op je eigen baan of sportvelden.’ Bakker is het daar roerend mee eens. ‘Het is verstandig om meerdere opties te bekijken. De kracht van de greenkeeper en fieldmanager is dat ze steeds meer vanuit de bodem denken en niet vanuit het grasplantje dat erbovenuit steekt.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!